

melyek nem folytatódnak a gimnáziumi továbbtanulásban.

Szükségesnek látszik az oktatás céljának revíziója és újrafogalmazása is annak érdekében, hogy a célok könnyebben, jobban érthetőek legyenek, hogy ezáltal is elősegítsék a tananyag jobb strukturálását, a termelési folyamat és az iskola egymáshoz közelítését, a termelés — közvetlen tapasztalatokra épülő — mélyebb megértését.

A felvázolt helyzet és problematika nyomán a közeljövőben megvitatják az új tanterv lehetséges revíziójának kérdését. Ennek előkészítését az 1970/71-es tanévvel megkezdték, országos és általános intézkedéseket azonban csak 1972/73-ban lehet remélni.

Mindezek jelentőségét egyelőre még maguk a svéd szakemberek sem tudják teljes egészében értékelni, mert még nem tudják, hogy az eredmények hova vezetnek. Az tény, hogy tantermekben, nevelőképző intézetekben, kutatóközpontokban az újítás légköre uralkodik, állandó ellenőrzés, értékelés és mérlegelés között vizsgálják az egység és a differenciálás iskolán belüli kölcsönhatását.

A könyv az OPKM-ből kölcsönözhető.

Ujcz Pálné

SIXTEN MARKLUND, PÄR SÖDERBERG: *Die neunjährige Grundschule in Schweden. Werden und Organisation. (A svédországi kilencéves alapfokú iskola. Kialakulás és szervezet.) Svédből fordította Ellen Gelhard. Berlin, 1969, Beltz Verlag. 124 oldal.*

A közoktatás irányításában résztvevők, szülők, nevelők és a közvélemény tájékoztatására készült kiadvány. A svéd iskolareform nyomán létrejött új típusú egységes alapfokú iskola kialakulásának, szervezetének és mindazon problémáknak a bemutatása, melyek létrehozását szükségessé tették. A szerzők áttekintik a reformot kiváltó társadalmi, oktatásügyi iskolarendszerbeli tényezőket és összefoglalják mindazon indítékokat, melyek a hagyományos rendszertől való elfordulásra készítették tervezőit és megvalósítóit, bemutatják továbbá a tantárgyak és tagozatok rendszerét azért, mert összefoglaló áttekintés az indítékokról, a megvalósulásról, a fejlesztési tendenciákról, a svéd szakirodalomban eddig még nem jelent meg.

A szerzők törekvését magáévá tette a Nyugat-Berlinben működő *Pädagogisches Zentrum* sorozatainak szerkesztője, CARL-LUDWIG FÜRCK is, aki viszont ezzel a német nyelvű fordítással nemcsak tájékoztatni akar, hanem át kívánja törni azt az ellenállást, amely az európai politikai és gazdasági egységre törekvésekkel ellentétben, közoktatási reformok tekintetében elszigetelt a szerző a világon jelentkező közoktatási reformok légkörétől az NSZK országait.

Tulajdonképpen éppen ennek az elszigetelésnek köszönheti az NSZK, Svájc és Ausztria közoktatásügyük jelentős lemaradását, ami mind a nyugati, mind a keleti iránylag fejlett országok viszonylatában tagadhatatlanul előnytelen. Eltekintve — írja a bevezetőben CARL-LUDWIG FÜRCK — a szocialista országok közoktatásügye fejlődésétől, sehol nem reformálták meg olyan mélyrehatóan a közoktatást, mint Svédországban, igaz; hogy éppen ebben az országban ismerték fel a legkorábban a legsebésebb néprétegek, az iskola és a társadalom fejlődése közötti összefüggéseket.

A német nyelvű fordítás azért is jelentős, mert a két ország közötti különbségek ellenére is, a tradicionális iskolarendszer sok megegyezést mutat, éppen ezért cszmekeltő szeretne lenni, hiszen a svéd hatás Norvégia, Finnország, legutóbb Anglia közoktatására is tagadhatatlanul előnyös volt. A német kiadó főleg a kilencéves iskola felső tagozatának jelenlegi, illetőleg a kibontakozó, jövőbeli reformját tartja iránymutatónak. Az eddigi változtatások között legjelentősebbnek tartja azt, hogy a 7–9 osztályt szervezetenként leválasztották a középiskoláról és az egységes kilencosztályos iskola 1–6 osztályához csatolták. Kiemeli az ennek nyomán kiváltott integráció társadalomra ható előnyeit és a további korszerűsítéseket, a tankötelezettség utolsó esztendejére a kilencedik évre halasztott differenciálás tényét, a 7–8 osztályokban megvalósított — heti 5–6 óra korlátozott — tantárgyi kombinációk engedélyezését, a matematika és az idegen nyelvek oktatásában pedig a nivó-csoportok létesítését, ezzel a belső differenciálás alapjainak megvetését.

Svédországban 1964/65-ben létesítettek első ízben kilencedik osztályokat, melyekben a korosztály 72,80%-a tanul tovább. 1968-ban már készült álltak az újabb tervek, melyek az elméleti és a gyakorlati tárgyak egyensúlyára irányultak, mert ekkor már mindenki meggyőződött afelől, hogy a közoktatás strukturális változásai szünet nélkül követik egymást és minden jel szerint a tankötelezettség meghosszabbítását és a differenciálás eltolódását hozzák majd magukkal. 1968-ban a 10 és 11. osztályos továbbfejlesztett forma lehetőségét és szükségességét vetették fel.

A jelenlegi rendszer bevezetése után a tanulók választása az elméleti tárgyak előnybe részesítését, a választható gyakorlati tárgyak háttérbe szorítását félreérthetetlenül bizonyította. Alig volt jelentkezés az általános műveltséget adó tagozatokra. A tanulók és a szülők érdeklődésének előterében a matematika és az angol nyelv álltak. A tanulói és a szülői állásfoglalások kiegyensúlyozására, az egyén és a társadalom követelményeinek szinkronjára törekedve célszerűnek látták a felső differenciálás kiépitését, a választható tárgyak és tagozatok számbeli csökkentését. Továbbra is messzemenően igazodnak az individuális igényekhez, az önálló

munka képességének további fejlesztéséhez, mindezek azonban a tanulmányi idő növelésére engednek következtetni.

Természetesen arra is gondolnak, hogy előre nem látható, ugrásszerű változások a fenti elképzeléseket teljesen váratlan, ma még ismeretlen, új irányba terelik. Azt remélik, hogy az oktatás intenzitásának növelésével mindenképpen eleget tudnak tenni a tanuló egyéniségéhez való alkalmazkodás követelményének és erre irányuló törekvéseiknek.

Az új alapfokú iskola mellett a svéd szakemberek kialakították az új típusú középiskolát is, mely 1966/67-től kezdve, gimnázium elnevezéssel, öt irányú szakosított középiskola lett (szellemtudományi, társadalomtudományi, közgazdasági és természettudományi, technikai-műszaki szakirányú gimnáziumokkal). Ezáltal a gimnáziumok vonalán is bekövetkezik az átfordító és egységesítő tendencia. A közoktatási szintek változásából nem maradhatnak ki az egyetemek és a főiskolák sem. Egyre inkább eltűnnek a főiskolák és az egyetemek között fennálló válaszfalak, régi fakultások összeolvadnak és újak születnek, e tekintetben amerikai modelleket követve haladnak az egységesebb felsőoktatás felé.

Osszességükben a reformok sikerét elválaszthatatlannak tartják a jól képzett és a szükségleteknek megfelelő pedagógusok számától és állítják, hogy az iskolareform sokkal inkább nevelőképzési kérdés, mint ahogy azt eleinte hitték, vagy amennyire ez előre látható lett volna.

Ujcz Pálné

DYER, C., BROWN, R., GOLDSTEIN, E. D.: *School Libraries. Theory and Practice (Iskolai könyvtárak. Elmélet és gyakorlat.)* London, 1970. Clive Bingley. 181 oldal.

A könyv olvasása meggyőz bennünket arról, hogy mindhárom szerző jól ismeri szakterületét. Egyikük londoni iskolaigazgató, a másik a cambridge-i városi könyvtár helyettes vezetője, a harmadik iskolai könyvtáros. Új munkájukban arra törekedtek, hogy az iskolai könyvtárak céljainak és gyakorlatának széles körű bemutatását, mintegy szintézisét adják. Jelentős kutatásokat végeztek iskoláskorú gyermekek között; érdeklődési körüket, könyvek iránti igényüket tanulmányozva. A jól felszerelt iskolai könyvtár jelentőségét igen nagyra értékelik, de egyúttal elismerik, hogy a mai könyvtári gyakorlat még általában messze van a lehetőségek teljes kihasználásától.

A mű első részét rövid bevezető előzi meg, amely az iskolai könyvtárak kialakulásának és fejlődésének néhány történeti adatát közli — igen vázlatosan és a brit nevelésügy keretein belül maradván. Hangsúlyozza az angol iskolák könyvvél való ellátottságának értékes hagyó-

mányait. Jelentős dátumként említi 1937-et, amikor a School Library Association, az Iskolai Könyvtárak Egyesülete megalakult. Egy 1961-ben végzett felmérés szerint azonban a felkeresett iskoláknak csak egy negyedrésze rendelkezett megfelelő könyvtárral, több mint egynegyedükben viszont nem volt semmilyen könyvtári előklra alkalmas helyiség. 1966-ra azonban ugrásszerű fejlődés következett be: már nem volt ritka a 4000—5000 kötetet tartalmazó elemi iskolai könyvtár sem.

A modern neveléseméleti kutatások és gondolatok jó része jelentős mértékben felhasználható az iskolai könyvtár elméleti problémáinak tisztázásánál. Például az iskolai könyvtárosnak jól kell ismernie a gyermek gondolkodásának, érdeklődésének, nyelvi kifejezőkészségének fejlődését. Ezen a téren igen nagy segítséget nyújt a jelentős svájci pszichológus, Jean Piaget munkássága, aki sokoldalúan feltárta a gyermek belső fejlődését, fogalmi gondolkodásának alakulását. A nyelv az a közvetítő, amely a gyermek útját a „felnőtt” gondolkodás felé egyengeti. Három éves korukra többé-kevésbé megtanulnak beszélni, 5—6 évesen viszont már egy egészen új készség elsajátítását kell elkezdeniük: a nyelv megszűnik pusztán beszélt nyelv lenni s egyre inkább a szem és a kéz, az olvasás és az írás problémájává válik. Az olvasás állandó szükségletté és a kapcsolatteremtés eszközüvé válik, viszont újként jelentkezik a megértés problémája, a szerző idegen világába való beilleszkedés. Ha az író nem tud olyan stílust kialakítani, amely a gyermek fokozatosan fejlődő nyelvi készségeinek alapos ismeretén alapul, akkor nem is válhat igazi gyermekíróvá. Ez a probléma igen jelentős, tulajdonképpen a legalapvetőbb az iskolai könyvtáros számára is, aki igen nagy felelősséget vállal magára a könyvek kiválasztásában. A gyermek a kezdetektől fogva a „felnőtt” nyelvvel találkozik a könyvekben — hármilyen egyszerű is az kezdetben —, s csak a helyesen megválasztott könyvek segíthetik őt a fogalmi gondolkodás és a jobb kifejezőkészség fejlődésének útján. Itt hárul nagy feladat a könyvtárosokra — különösen, ha a komplex nevelési folyamat aktív résztvevőinek érzik magukat, nem pusztán a könyvek raktározóinak és kölcsönzőinek.

Könnyű a könyvválasztást szépirodalomra és ismeretterjesztő irodalomra osztani, ha felnőtt olvasókról van szó. Az iskolai könyvtár feladata azonban elsődlegesen a gyermek nevelése, s az ő számára a könyvek „tudománya” egy és oszthatatlan, ezért mesterséges felosztások zavaróan hatnak. Az iskolai könyvtár állományának ki kell elégítenie a gyermek természetes kíváncsiságát, érdeklődését; meg kell hogy feleljen pszichológiai, nyelvi és esztétikai fejlettségi fokának. A szépirodalomnak mint költöttnek, nem valóságosnak a felfogása a gyermek számára csak fokozatosan elérhető eredmény.